

PO TRŽAŠKI ŠKOFIJSKI SINODI

Za pravično in pošteno sožitje med sosednimi narodi na Jadranu

**„Duhovniki morajo znati jezike vernikov“ - Ali se odpi-
ra novo poglavje tukajšnjega cerkvenega življenja?**

Te dni je izšla v tisku knjižica prelata dr. Jakoba Ukmarja, ki ima naslov Tržaška sinoda ter zasluži največjo pozornost slovenske javnosti. V njej so izšli štirje govori, katere je imel dr. Ukmar na tržaškem radiu o sklepih tega cerkvenega zbora, zelo važnega ne le za versko, temveč tudi za **narodno** življenje našega ljudstva.

Vsem našim ljudem je namreč še živo v spominu, kako se je za časa fašistične strahovlade marsikje tudi dušno pastirstvo poniževalo v politično sredstvo raznarodovanja primorskih Slovencev in Hrvatov in kako so pri tem nemoralnem, protikrščanskem početju na žalost z vnumo sodelovali mnogi italijanski duhovniki in celó cerkveni dostojanstveniki. Naša javnost nadalje ve, da se še dandanašnji, to je 16 let po padcu fašizma, gode Slovincem teh krajev na cerkvenem področju marsikje iste krivice.

»SRAMOTA ZA DVAJSETO STOLETJE«

To velja v prvi vrsti za Beneško Slovenijo in Kanalsko dolino. Toda tudi v tržaški škofiji in zlasti v mestu Trstu samem, ni vse v redu, kot so poučeni tudi pazljivi bralci našega lista. Dr. Ukmar pravi, da je največja težava tržaške sinode bila v tem, da škofija ni narodno enotna, temveč narodno mešana.

Skoro vsaka župnija, ugotavlja dr. Ukmar, »ima to ali ono narodno manjšino. In kjer so narodne manjšine, je dandanes gorje. Ni vse prav, ni vse tako, kakor bi moralo biti med pravimi kristjani, kakor bi moralo biti v sleherni pravični in resnično civilizirani državi. Veliko je sovraštva, veliko preziranja, veliko krivičnega zapostavljanja; prava sramota za prosvetljeno dvajseto stoletje«.

Toda dr. Ukmar ni ostal pri goli ugotovitvi razmer, temveč zastavil ves svoj velik vpliv, da cerkveni zbor sprejme take smerice in predpise, kot so potrebni, da se manjšinam zagotovi v Cerkvi polna enakopravnost. In priznati moramo, da je v tem povsem uspel, kar je vsekakor zasluga, ki pojde v zgodovino Cerkve in našega naroda.

PROTI STRUPENEMU NACIONALIZMU

Tako je sinoda sprejela člen 15., ki se glasi: »Ker ima tržaška škofija več narodnosti in ker meji na drugo državo, naj se duhovniki še toliko bolj varujejo duha nezdravega nacionalizma in naj si prizadevajo, da se ta duh tudi v **verniki**h izkorenini«.

Izredna važnost tega člena je očitna. Ravno Trst je namreč daleč naokoli znan po neverjetno velikem številu duhovnikov, pre-

žetih s prezirom in sovraštvom do vsega, kar je slovensko in jugoslovansko. Saj si je celó glasilo Ital. Kat. Akcije Vita Nuova drznilo napisati, da je pri nas dvojezičnost, se pravi raba slovenščine »zoper naravo«. Ti duhovniki so od nacionalizma neozdravljivo bolni; gre za rak, ki se ga ne morejo rešiti in katerega širijo **med množice italijanskih vernikov**.

V nasprotju s to protikrščansko miselnostjo se je sinoda zavzela za enakopravnost obeh naših deželnih jezikov, s tem da je odobrila člen 81., kateri določa: »Duhovniki, ki se potegujejo za kako župnijo, morajo **znati jezike vernikov** dotične fare. Oni, ki oskrbujejo dvojezične župnije, naj pazijo, da ne bodo verniki te ali one narodnosti škodovali **ne v pridigovanju ne v spovednici**«.

Da bodo v bodoče vsi postreženi v svojem jeziku, predpisuje člen 69: »Ker so v naši škofiji tudi dvojezične župnije in ker je za uspešno dušno pastirstvo potrebno znanje obeh jezikov, se morajo gojenci našega semenišča naučiti obeh krajevnih jezikov«.

RAZMERE V BENEŠKI SLOVENIJI

Ko človek bere te sklepe tržaške škofijske sinode in o njih razglablja, se mu nehote misli spet obrnejo na Beneško Slovenijo. Saj je vsak člen, ki smo ga navedli,

žgoča javna obsodba razmer, v katerih so primorani živeti naši bratje v videmski nadškofiji.

Kdo zahteva v Zaffonatovi škofiji od dušnih pastirjev, da morajo znati jezik slovenskih vernikov? Kdo skrbi za to, da ondotni Slovenci »ne trpe škode ne v pridigovanju ne v spovednici?« Nihče! Tamkajšnje naše ljudstvo je **edina narodna manjšina v Evropi**, med katero približno dve tretjini duhovnikov ne poznata jezika svojih vernikov ter jim pridigata v tujem jeziku vladajočega naroda! Kje drugod v Evropi se še dogaja, da se verniki spovedujejo svojemu dušnemu pastirju s pomočjo **tolmača**, kot se večkrat primeri v Beneški Sloveniji?

Vsa načela in vsi predpisi Cerkve o oznanjanju evangelija in o verouku v materinščini so v Beneški Sloveniji odpravljeni, čeprav je papež Pij XI., kot mora biti znano tudi msgr. Zaffonatu, izjavil, da je »verouk in sploh dušno pastirstvo v materinem jeziku **naravna in nadnaravna pravica katoličanov**«.

In zakaj cerkvena oblastva v Vidmu ne zahtevajo od duhovnikov, da se v določnem roku nauče jezika vernikov, kot velja za misijonske dežele v Afriki in Aziji? Zato ne, ker jim je bolj pri srcu napadalni nacionalizem, se pravi raznarodovanje Slovencev, kot zapovedi naravnega in božjega prava.

Vsekakor zelo pomemben dogodek

Da je tržaška sinoda sprejela člene, ki naj bi take razmere v naši škofiji onemogočili, je na vsak način jako važno. Predpisi so namreč tako jasno in natančno sestavljeni, da je odslej res sleherni dvom izključen, kaj smejo narodne manjšine zahtevati od dušnih pastirjev in cerkvenih oblastev.

Ker so zaključki sinode mogli dobiti veljavo samo z izrecnim privoljenjem škofa Santina, bi moralo to pomeniti, da se zdaj prične tudi novo poglavje v cerkveni politiki naše škofije. V Trstu so tako rekoč vse župnije dvojezične, ker živijo v njih povsod večje ali manjše skupine Slovencev. Toda njihov jezik razume in obvlada le neznatno število italijanskih duhovnikov.

Tako se dogaja, da se številni Slovenci ne morejo v svoji župniji spovedati in da morajo, če so na smrtni postelji, iskati pomoči in tolažbo pri dušnih pastirjih tujih župnij. V svoji cerkvi ne slišijo nikoli slovenske pridige, v njej ni čuti nikdar slovenske

molitve, vsa cerkvena sporočila in razglasi so sestavljeni izključno v italijanščini. V lastni župniji se čutijo skratka kot tujci in duhovniki z njimi tako tudi ravnaajo, ker se v svojem dušnem pastirstvu tako vedejo, kot da bi v fari slovenskih vernikov **sploh ne bilo**.

NAČELA IN DEJANSKO ŽIVLJENJE

Da so take razmere krivične in v nasprotju s pravim krščanstvom, je odslej razvidno iz samih sklepov in navodil tržaške sinode. Zdaj gre le za to, da se postavijo in navesti cerkvenega zbora **res izvedejo**. Ze sv. Pavel je namreč rekel, da »niso pravični pred Bogom, kateri postavijo slišijo, marveč kateri postavijo spolnjujejo.« (Rim 2, 13)

Izvajanje odobrenih načel je važnejše kot sinoda; kajti že davno pred njo je obstajala Kristusova zapoved »Pojdite in učite vse narode!«, pa se je nacionalisti in raznarodovalci vendar niso držali. Bog ne daj,

RADIO TRST A

Nedelja, 31. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika sedmih dni v Trstu; 15.20 Slovenski solisti; 17.00 »Fant naj bo«, veseloigra v štirih dej. (Giuseppe Achille - Janko Jez). Igrajo člani RO; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Agnes Miegel« (Josip Tavčar); 21.25 Slovenske zborovske skladbe.

Ponedeljek, 1. februarja, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — »Male dame«, po povesti Luize May Alcott za radio priredila Nives Cechet, prevedel pa Franc Gašperlin. Igrajo člani RO; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Luigi Dallapiccola: »Ujetnik«, opera v enem dejanju s prologom; 22.00 Mala literarna oddaja.

Torek, 2. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Janko Košir: Osnove sodobnega kmetijstva — »Vrste in lastnosti plodnih tal«; 19.00 Šola in vzgoja — Ivan Teuerschuh: »Na rodiljskem sestanku«; 21.00 Ilustrirano predavanje — Franc Jeza: Mojstri groze — »Arthur Williams«; 22.00 Umetnost in življenje — Mirko Javornik: »Spomin na Alberta Camusa«; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — »Boris Papandopulo« (Pavle Merku).

Sreda, 3. februarja, ob: 12.55 Orkester Marek Weber; 18.00 Z začarani police — Zora Kafol: »Pod gobo«; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starec); 21.00 »Nevesta s Korinja«, ljudska igra v 5 dejanjih. (Fran Jaklič - Martin Jevnikar). Igrajo člani Radijskega odra.

Četrtek, 4. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Franc Orožen: Življenje Babiloncev in Asircev — »Eufrat«; 19.00 Širimo obzorja — Drago Štoka: Vzori mladini — »Marcella Solima«; 21.00 Oblednica tedna — Lojze Skerl: »725 let smrti svetega Save«. Približno ob 22. uri: Iz sodobne književnosti in umetnosti — »Matija Malešič: Skratno nebo na vzhodu in zahodu« (Vinko Beličič).

Petek, 5. februarja, ob: 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa — »Dolgouščeva križeva pot«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Projekt dolinske pregrade na Nilu«; 22.15 Koncert violista Srečka Zalokarja, pri klavirju Jelka Suhadolnik-Zalokar; Glinka: Nedokončana sonata za violino in klavir.

Sobota, 6. februarja, ob: 15.00 Koncert operne glasbe orkestra Italijanske Radiotelevizije iz Milana, ki ga vodi Alfredo Simonetto s sodelovanjem baritonista Carla Taglabue; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, XII. spev, priredba: Boris Tomažič, prevod: Alojzij Gradnik; 18.00 Radijska univerza — Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živila — »Snežno beli kruh in zlato rumene testenine«; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor Slava Klavara; 21.00 »Vijoličasta soba«, zgodba (Honore de Balzac - Roberto Cortese - Mirko Javornik). Igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

31. januarja, **nedelja**: Janez Bosco, Vanja
1. februarja, **ponedeljek**: Ignac, Igor
2. februarja, **torek**: svečnica, Marija
3. februarja, **sreda**: Blaž, Blaženka
4. februarja, **četrtek**: Andrej, Bojana
5. februarja, **petek**: Agata, Anda
6. februarja, **sobota**: Dora, Dorislava

POSTAVA, KAJ ZNANOST!

V strokovnem listu Rinnovamento della Scuola se je pred dnevi res ojunail neki šolnik. Napisal je bridko resnico o ekonomskem položaju tisočev in tisočev profesorjev v Italiji.

V Milanu prejme 21-letni mestni stražnik takoj ob nastopu službe višjo plačo, kot je odmerjena profesorju z doktoratom. Za stražnika zadostuje nižja strokovna šola, mora pa biti najmanj 1,70 metra visok. Čemu se torej pritožujejo šolniki z morda več doktorati nad preniko plačo? Imajo pač premalo centimetrov dolžine, sicer bi lahko presedlali v boljši poklic — policaja.

Nevaren spor med De Gaulleom in generali

Zadnjič smo poročali, kako je poveljnik padalcev v Alžiriji general Massu v listu Süddeutsche Zeitung drzno napadel državnega poglavarja De Gaulle. Njegovo politiko je pred mednarodno javnostjo s tako prezirljivimi izrazi obsodil, da bi zaradi tega lahko prišel pred sodišče in v zapor.

Toda De Gaulle je bil pameten dovolj, da je to preprečil. Zadovoljil se je s tem, da je generala premestil na novo službeno mesto in ga s tem umaknil iz Alžirije. Kako modro je ravnal, so dokazali dogodki. Zavaljo odstranitve generala Massuja so namreč takoj izbruhnili v Alžiriji neredi, proglašena je bila splošna stavka, visokošolci so zapustili predavanja in se združili s skrajnimi nacionalisti v oborožene oddelke, vpajoče proti De Gaulleu in vzklikajoče navdušeno odstavljenu Massuju.

Namen izgrednikov je bil očiten: polastiti so se hoteli vladnih zgradb in izvršiti prevrat. Zato so začeli dvigati v središču mesta Alžira barikade. Ker so orožniki nameravali to preprečiti, so vstajniki jeli streljati.

Krvava nedelja

Vrhovni poveljnik oboroženih sil v Alžiriji general Challe je pozval vstajnike, naj se razidejo, a brez uspeha. Zato je ukazal vojaštvu, naj vzpostavi red, a pri tem naj pazi, da ne bo tekla kri. Kljub temu je v spopadu zgubilo življenje 19 oseb in 141 jih je bilo lahko ali težko ranjenih, kar je naredilo najgloblji vtis ravno tako v Alžiriji kot v Franciji.

Da bi ne bilo novih žrtev je general Challe proglasil obsedno stanje, uvedel nad časopisjem cenzuro ter pretrgal vse telefonske in druge zveze s Francijo. Da bi preprečil novo krvolitje, je pustil barikade nedotaknjene in se začel z vstajniki pogajati, vendar ti so stavili nesprejemljive pogoje.

Tako imamo danes v mestu Alžiru dva nasprotna si tabora: na eni strani nekaj tisoč vstajnikov, zbranih za barikadami, na drugi strani redna in zakonita vojska. Francoski ministrski predsednik Debré je na-

redil poslednji poskus: odletel je tajno v Alžir k vstajnikom, a ni nič dosegel.

Pred usodno odločitvijo

Ves svet sedaj čaka, kaj bo De Gaulle ukrenil. Kdor pozna njegov značaj, ve, da se ne bo uklonil upornikom. Od njih bo zahteval, naj se brezpogojno pokore državi. Če pojde to zlepa, jim bo prizanesel, sicer je odločen uporabiti silo. In moč vojske je taka, da bi De Gaulle ukrotil vstajnike v eni uri.

Velika težava je pa v tem, da se predsednik republike, kakor se zdi, ne more odstotno zanesti na vojsko. Generali so menda izjavili Debréju, da so sicer **zvesti De Gaulleu, a da ne nameravajo streljati na francoske vstajnike v Alžiriji**. Kaj naj torej De Gaulle napravi? Ker mu v glavnem zamerijo, da je Alžircem priznal pravico svobodno odločati o svoji usodi, bo, kakor nekateri sodijo, razpisal ljudsko glasovanje v Franciji, v katerem naj državljani izjavijo, ali pritiče Alžircem ta pravica.

De Gaulle bi v tem primeru prav gotovo zmagal, zakaj v tem vprašanju ima na svoji strani ne le svojo stranko, temveč tudi zelo mnogo načelnih nasprotnikov: tako socialiste, demokristjane in celo — komuniste. Za zdaj je po radiu le izjavil: »V kolikor se mene tiče, bom izpolnil svojo dolžnost«. Kaj je s tem mislil, ne vemo še. Izključeno je vsekakor, da bi se zadovoljil s tem, da bi izdal ukaze, ki se ne izpolnijo! — Od njegove odločitve je odvisna usoda Francije.

LEP VIR DOHODKOV

Za leto 1959 so izračunali, da je prišlo v Italijo 15 milijonov potnikov. Na prvem mestu so bili Nemci, na drugem Avstrijci, na tretjem Francozi in zatem Angleži. Tedaj so tujci pustili v Italiji nič manj ko 544 milijonov — dolarjev. Tujski promet je za državo eden najbogatejših virov dohodkov. Za letošnjo olimpiado v Rimu pričakujejo še več milijonov tujcev, skrbi jih le, da bodo zaradi Južnega Tirola izostali številni Avstrijci.

Za pravično in pošteno sožitje med sosednimi narodi na Jadranu

(Nadaljevanje s 1. strani)

da bi se isto zgodilo s sklepi tržaške sinode! Na to je treba zelo paziti zlasti dandanašnji, ko se je razpasla nemoralna naveda, da celó kristjani kratkomalo zavračajo obstoječe zakone in mednarodne pogodbe. Najnazornejši primer nam nudi Vita Nuova, katera kar javno zanika vsako veljavo londonskemu dogovoru in njegovim določilom v korist slovenske manjšine.

VELIKA ODGOVORNOST

Če bi ista nesreča doletela tržaško sinodo, bi njeni sklepi, sprejeti z namenom, da se zaščitijo Slovenci, dejansko manjšini **lahko še škodovali**. Nacionalisti bi jih namreč mogli politično zlorabiti. »Pritožbe Slovencev, da se jim gode krivice tudi na cerkvenem področju«, bi rekli, »so neupravičene. Saj zadostuje si ogledati zaključke zadnje

sinode! Katera škofija je izdala ugodnejša navodila za manjšine kot tržaška? Kar govorijo Slovenci, je zatorej laž in obrekovanje!»

Če se pa bodo sklepi sinode res do podrobnosti izvedli, pojde tržaški cerkveni zbor iz l. 1959 častno v zgodovino. Saj bo njegova in škofova zasluga, da je vsaj Cerkev pokazala, kako morajo različni narodi med seboj v pravičnosti in poštenosti živeti, ter s tem odločilno pripomogla k trajnemu pomirjenju v tem delu Evrope.

Obenem bo naša sinoda nekaka krajevna priprava bližajočega se ekumenskega ali vesoljnega cerkvenega zbora, ki bo skoro gotovo obsodil strupeni napadalni nacionalizem kot enega najnevarnejših in najtežjih grehov našega časa. Pomen zadnje tržaške sinode je zategadelj popolnoma odvisen od tega, ali, do katere mere in kako se bodo njeni sklepi dejansko izvedli.

Zakon o rododomoru

Poslanska zbornica je izglasovala zakon proti rododomoru, ki bo stopil v veljavo, ko ga odobri še senat. Z njim bo Italija v bodoče kaznovala vsa dejanja, s katerimi se preganjajo ali uničujejo narodnostne, plemenske ali verske manjšine. Tako postavbo bi bila morala Italija sprejeti že mnogo prej, ker se je bila v to obvezala s posebno mednarodno pogodbo l. 1948, se pravi pred več ko enim desetletjem.

Rimska vlada se je odločila izpolniti svojo dolžnost šele sedaj, ko se po vsem svetu in tudi po Italiji obnavlja in širi hitlerjansko-fašistična gonja zoper žide. Minister pravosodja Gonella je v rimski zbornici dejal: »Spoštovanje pravic manjšin je eden izmed temeljev naše politične omike. Zakon, katerega je parlament poklical sedaj odobriti, je opomin proti povratku krutih nestrpnosti in proti ponovnemu izbruhu plemenskih strasti«.

Postava, ki jo pripravljajo, ne velja torej samo za zaščito Židov, ampak manjšin na splošno, potemtakem tudi nas Slovencev. Mi smo, oziroma bi morali biti razen tega zaščiteni še po londonski pogodbi iz leta 1954 in tudi po ustavi republike, kjer je rečeno, kako »država štiti s posebnimi za-

koni jezikovne in kulturne pravice narodnih manjšin«. — Odkar je ustava l. jan. 1948 stopila v veljavo, je minulo tudi več kot deset let, toda Italija ni do danes izdala **niti enega zakona** v zaščito jezikovnih ali kulturnih pravic Slovencev.

Rodomor in naši kraji

Prvi zakon, ki se na splošno tiče tudi Slovencev, je tisti, katerega zdaj pripravljajo. Slovence zadeva v toliko, v kolikor so poleg Židov tudi oni manjšina. Novi zakon predvideva izredno težke kazni zoper vsakogar, ki se proti njemu pregreši; v nekaterih primerih celo dosmrtno ječo. Težava je le v tem, kako se bodo nekatera njegova splošna določila v dejanskem življenju tolmačila. Vzemimo za zgled le tale primer.

Člen 5. določa kazni **od dvanajst do enaindvajset let ječe** za vsakogar, ki »odvzame« otroka, starega manj kot 14 let, narodnostni, plemenski ali verski manjšini, kateri pripada, z namenom, da ga »prenese drugo skupino«.

V Beneški Sloveniji je vzeta Slovecem, kot znano, vsaka možnost, da se njihovi otroci poučujejo v lastnem jeziku. Država jih, če treba, tudi s silo primora, da obiskujejo italijanske potujočevalnice. Namen je očiten: ti Slovenci, naj se čimprej raznarodne in postanejo Italijani. Od ene narodnostne skupine jih prenesejo drugi. Po besedilu bodočega zakona je to nesporen zločin, ki naj se kaznuje z 12 do 21 let ječe.

In koga naj sodnija kaznuje? Učitelje in učiteljice, šolskega skrbnika, prefekta ali samega ministra prosvete? Zgodilo se bo najverjetneje, da ne bodo vtaknili v ječo nikogar ter se bo zločin rododomora v Beneški Sloveniji nekaznjeno ponavljal in množil. V tem primeru je seveda novi zakon za nas brezpomemben in kar je govoril minister Gonella, je prazna slama.

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Strahotna nesreča pod zemljo

Prejšnji teden se je v premogovniku Bloemfontein pri Johannesburgu v Južni Afriki pripetila nesreča, kot jih je malo v zgodovini rudokopov. V globini 180 m pod zemljo je prišlo do eksplozije, ki je zasula tri km dolg rov, v katerem je delalo 440 rudarjev. Vsi so zasuti pod neznansko grmado 800 ton skal in premoga; upanja za rešitev ni, ker se po rovih širijo strupeni plini, ki dušijo reševalce.

Med hudimi nesrečami, ki so kdaj prizadele delavce pod zemljo, je bila največja tista v Mandžuriji leta 1942. V nekaj sekundah so ogromni skladi zasuli 1549 rudarjev. Znana je tudi nesreča v ameriškem rudniku Monogah, kjer je leta 1907 zgubilo življenje 361 oseb. Še vsem pa je v živem spominu nezgoda, ki se je pripetila pred 4 leti v premogovnikih Marcinelle v Belgiji, kjer je našlo smrt 263 rudarjev, in sicer kar 136 iz Italije, med katerimi tudi nekaj rojakov iz Beneške Slovenije.

TUJSKI PROMET JUGOSLAVIJE

Vestnik Agenzia Giulia poroča, da Jugoslovani temeljito preučujejo vprašanje, kako bi privabili v deželo čimveč gostov. Med najvažnejša sredstva štejejo, da se pomnoži število ladij. Tako je pomorska družba z Reke Jadrolinija sklenila zgraditi v 5 letih 38 novih potniških parnikov. Skupno s sedanji jih bo tedaj imela 95.

Jugoslovani bodo pomnožili tudi zveze s Trstom. Vpeljati ali obnoviti mislijo proge Trst-Pulj, Trst-Ulcinj (Črna gora) in Trst-Umag. Zvezo z našim mestom bo vzdrževalo obenem 8 hitrih motornih čolnov, ki so jih Jugoslovani deloma že kupili v Italiji.

VALERIO BORGHESE

Član tržaškega mestnega sveta Valerio Borghese se bo, kot beremo, izselil z ženo in otrokom v Avstralijo. Na njegovo mesto bi moral stopiti dr. Mario Giampiccoli, ki je na listi Fronte za neodvisnost imel za Borghesejem največ preferenčnih glasov.

Fa šizem dviga glavo

Nekateri levičarski poslanci iz Kršč. demokracije so naslovili na predsednika Segnija vprašanje, ali mu je znano, kako prejemajo zadnje čase razni ministri in parlamentarci grozilna pisma.

In res sta jih prva dobila že avgusta Fanfani in Tambroni. Na kraju je stal pripis: »poslušaj opomin tistih, ki so se urili proti komunistom z bodali«. Saragat je bil v grozljivem pismu označen za »sovražnika domovine«, drugi so bili opozorjeni, da ne bodo dobili ricininovega olja, kot so ga dajali fašisti piti nasprotnikom, ampak »svinec v hrbet«. Oblastva preiskujejo, od kod prihajajo pretnje in so doslej ugotovila le, da vodijo niti v Florenco in Padovo.

SVOJEVRSTEN DUNAJSKI MUZEJ

Kočijaži ali fijakarji, ki so čakali s suho-rebrimi kljuseti v dolgih vrstah pred postajami na potnike, ne spadajo več v naše čase. Izpodrinili so jih najprej tramvaji, zatem avtomobili. Zginila je fijakarska romantika, tako značilna tudi za Trst in Gorico. Prav posebno so pa bili znani dunajski izvoščiki, od katerih so nekateri prišli celo v literaturo in film.

V spomin na to lepo dobo bodo to spomlad odprli na Dunaju poseben muzej. V njem boš videl stare kočije, nagačene konje in predmete iz sveta, ki je zatonil v pozabo. Razstavljene bodo tudi slike imenitnih avstrijskih izvoščikov, med njimi menda tudi goriškega slovenskega fijakarja Mučiča.

BOLNIŠKO ZAVAROVANJE ZA TRGOVCE

V kratkem dobi veljavo zakon, ki odreja obvezno bolniško zavarovanje malih trgovcev. Komisija poslanske zbornice je že odobrila prvih 11 členov novega zakona. Ti med drugim določajo, da se morajo za primer bolezni zavarovati lastniki trgovskih obratov, katerih obdavčljiva vsota za dohodninski davek (ricchezza mobile) ne presega 3 milijonov letno in ki vodijo obrat sami ali s pomočjo družinskih članov. Tudi ti se morajo seveda zavarovati.

ČVRSTA LIRA

Odbor mednarodnih finančnih in gospodarskih strokovnjakov je ugotovil, da je v letu 1959 bila najbolj trdna valuta na svetu italijanska lira. Upajmo, da bo ostalo tako tudi za naprej.

Segni je prejel odgovor

Ministrski predsednik Segni je poslal, kot vemo, 11. januarja kanclerju Raabu pismo, v katerem je predložil, naj se obnové in **pospešijo** pogajanja o Južnem Tirolu med obema državama. Raab je z odgovorom odlašal vse dotlej, dokler ni slišal mišljenja svoje in socialistične stranke in neposredno prizadete nemške manjšine v Italiji.

Ko je bil med vsemi dosežen sporazum, je Raab sestavil odgovor Segniju in ga ta tork predložil dunajski vladi v odobritev. Njegova vsebina ni še objavljena, a je v glavnih potezah vendarle znana: Avstrija sprejema Segnijevo pobudo, da se pogajanja obnove in pospešijo, vendar s pogojem, da je Italija pripravljena dati **pravo avtonomijo bocenski pokrajini**. To se pravi tolmačiti De Gasperi-Gruberjevo pogodbo ta-

ko kot Avstrija, ki je mnenja, da je avtonomija bila namenjena nemški manjšini in ne italijanski večini v deželi.

Zahteva Južnih Tirolcev, da se Bocen upravno odtrže od Trenta in dobi lastno pokrajinsko avtonomijo, je zdaj torej postala uradna zahteva avstrijske države. Radovedni smo, kaj bosta Segni in rimska vlada odgovorila kanclerju Raabu.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUSTVO V TRSTU priredi v soboto, 6. februarja

»TRADICIONALNI DOBRODELNI PLES«
V HOTELU EXCELSIOR PALACE

Vstop izključno z vabili. Začetek ob 21. uri. Vstopnice dobite na sedežu društva (ulica Machiavelli 22/II., tel. 36-275) vsak dan od 17. do 19. ure, kjer lahko tudi rezervirate mize

Tržaškega

Zgonik:

SE O POTREBI KMETIJSKE ŠOLE

Ker je gradnja novega šolskega poslopja v Zgoniku skoraj zaključena, smatramo za potrebno ponovno spregovoriti o kmetijski šoli, ki naj se otvori v tej hiši. Pisati o tem vprašanju je zlasti zato nujno, ker oblastva, kolikor nam je znano, niso doslej dala še nobenega resnega zagotovila, da se bo ta zavod res ustanovil.

Da se vprašanje ni premaknilo z mrtve točke, smo morda krivi tudi sami, ker nismo zadostno podkrepili in utemeljili potrebe po kmetijski šoli. Zdi se nam, da niti občina, ki je sicer delno že izvršila svojo dolžnost, niti kmečke organizacije niti šolska oblastva niso sestavila natančnega načrta, iz katerega bi bilo razvidno, koliko izdatkov bi bilo za ta zavod potrebnih, in zlasti koliko učencev bi vanj lahko zahajalo. To pa je treba čimprej izvesti, da ne bo kasneje prilike za izgovor.

Delo ustanov bi bilo silno olajšano, če bi si ga porazdelile. Tako bi občina lahko sestavila proračun stroškov, ki gredo po zakonu v njeno breme, šolska oblastva bi ugotovila izdatke za plače profesorjem, kmečke organizacije in učitelji bi pa sestavili seznam učencev. Z nekoliko dobre volje je to delo lahko opravljeno v nekaj tednih.

Pozabiti ne smemo nadalje, da se bliža novo zasedanje odbora za izvajanje londonskega sporazuma, ki ima, vsaj kot kažejo izkustva, važno besedo pri otvoritvi novih šol za manjšino. Morda bi bilo prav, da bi o tem vprašanju seznanili tudi člane tega odbora, se pravi naredili vse, kar je v naših močeh, da se čimprej ustanovi tako zaželena in potrebna kmetijska šola.

Nabrežina:

OBČINSKI PRORAČUN ODOBREN

Prejšnji petek je naš občinski svet odobril proračun za leto 1960, ki izkazuje nekaj nad 50 milijonov lir dohodkov in nad 108 milijonov izdatkov, tako da znaša primanjkljaj nad 57 in pol milijona lir. Vzroki tolikšnega primanjkljaja so zlasti naslednji. V proračun so vključeni stroški za opremo in poslovanje Doma počitka, za kar je predvidenih 15 milijonov, nad 2 milijona pojde za občinske volitve in volitve senatorjev, več kot 9 milijonov je določenih za odplačilo starih in novih računov za bolnišnice, skoraj 3 milijone pa bodo izdali za predpisano povišanje plač uslužbencem.

Dohodki se niso bistveno spremenili, razen pri užitninskih davkih, kjer računajo na približno 2 in pol milijona več dohodkov kot lani.

Naj omenimo, da je bil v proračun vključen tudi izdatek za dvojezične cestne znake (400 tisoč) in da je bila znatno povečana postavka za prevode. Zdi se, da bo občina namestila stalnega prevajalca ali vsaj podelila to nalogo enemu že službujočim uradnikom.

Nastop mladih glasbenikov

Mnoge starše in prijatelje mladine je v nedeljo prijetno presenetila prireditev, ki

so jo v prosvetni dvorani Igo Gruden pripravili gojenci nabrežinske podružnice Glasbene šole. Pri klavirju je nastopilo kar 14 učencev, s harmoniko pa 4. Vsi so pokazali znaten napredek v glasbenem znanju, med njimi pa nekateri celo obetajo, da bodo postali dobri glasbeniki. Da bi bila prireditev uspešnejša, so nastopili tudi 4 gojenci Glasbene šole iz Trsta. Mladinski pevski zbor, ki ga vodi ravnatelj šole prof. Ambrozet in ki ga sestavljajo gojenci šole, je ubrano zapel nekaj pesmi, tako da se je prireditev zaključila v prav prijetnem razpoloženju.

Solo v Nabrežini obiskuje precejšnje število učencev in jo je treba vsekakor podpreti, ker izvršuje zelo pomembno kulturno poslanstvo. Poskrbeti bi bilo treba zlasti, da bi jo obiskovali tudi učenci iz sosednih vasi, saj imajo sedaj dobre prometne zveze z našim središčem.

GRADNJA CESTE ODLOŽENA

Generalni komisar je prejšnji teden odredil, da se odloži na nedoločen čas gradnja ceste nad nabrežinskim pristaniščem. Gre za okrog en km dolgo pot, ki bi se odcepila z državne ceste približno dva km pred predorom (v smeri proti Trstu) in za katero je bilo že nakazanih 62 milijonov. Graditi bi jo morala ustanova Selad. Dr. Palamara je delo ustavil, ker nima dovolj denarja za odškodnino posestnikom razlaščenih zemljišč. Država je pripravljena zanje plačati 2 milijona, medtem ko posestniki zahtevajo osem.

Devin:

NOVA LJUDSKA STANOVANJA

Zvedeli smo, da v kratkem pojde na dražbo gradnja 9-stanovanjske ljudske hiše, ki jo bodo sezidali za devinskim šolskim poslopjem. Prihodnji četrtek bodo medtem oddali na dražbi gradnjo 8-stanovanjske hiše v Nabrežini. Pred dnevi pa je generalni komisariat nakazal Ustanovi za ljudske hiše (IACP) denarni znesek za nadaljnji dve ljudski poslopji z 12 stanovanji.

Za vso občino je torej predvidena gradnja 29 ljudskih stanovanj.

Tomaj:

SMRT UGLEDENEGA DOMACINA

Dne 21. t. m. je v Tomaju za kapjo umrl upokojeni mizar Jože Šonc. Pokojnik je sicer več časa bolehal in bil trikrat operiran, vendar ni nihče mislil, da bo tako hitro zapustil ta svet. Bil je priden delavec in dober družinski oče ter od vseh spoštovan. Kako je bil pokojnik znan in priljubljen, je dokazal pogreb, ki so se ga udeležili številni prijatelji in znanci tudi iz sosednih vasi. Pogrebne molitve je opravil tomajski župnik in delegat apostolskega administratorja msgr. Albin Kjuder, prisotnih pa je bilo še 12 drugih duhovnikov. Pokojniku v slovo je domači pevski zbor pod vodstvom Franca Rožeta ubrano zapel nekaj žalostink.

Naj mu Bog da večni mir in pokoj. Sorodnikom, zlasti sinu g. Radu Šoncu, župnemu upravitelju v Klancu, izrekamo globoko občuteno sožalje.

Prenapeteža sta na varnem

Prejšnji četrtek popoldne je neki mestni stražnik zalotil pred poslopjem v ul. Roma 15, kjer je sedež Slov. prosvetne zveze, mladenci, ki je s čopičem pisal na pročelju hiše ter na cestni tlak gesla: »W Fiume italiana, W l'Istria italiana« — (»Živela italijanska Reka, Živela italijanska Istra«). Ko ga je stražnik pozval, naj mu pokaže osebno izkaznico in naj trenutek stopi v vežo, je mazač odvrnil, da ne mara v poslopje, kjer so Slovenci. Stražnik ga je seveda ostreje prijel, a fantalin je zalučal vanj posodo z barvo in jo ucvrl.

Proti večeru pa je policija našla dva mladenci, ki sta pravkar napisala na vežni zid poslopja, kjer je uredništvo našega lista: »W l'Istria italiana« — (»Živela italijanska Istra«.) Eden mazačev je spet vrgel v stražniško posodo z barvo in zbežal, njegov tovariš pa je močno brnil stražnika in tudi pobegnil.

Kmalu zatem pa je policija oba prijela: eden je 23-letni Armando Rossi, drugi pa 19-letni Ugo Fabbri. Oba sta iz Trsta in se bosta morala zagovarjati pred sodiščem.

Beneška Slovenija -

VELIK POŽAR

Že dolgo ni bilo v Furlaniji tako strahotnega požara kot prejšnji petek v Sv. Ivanu ob Nadiži. Plameni so namreč uničili veliko tovarno povišva. Doslej še ni znano, kako je požar nastal. Ogenj se je z največjo brzino razširil po vsem poslopju; najprej so zublji zajeli veliko delavnico in zatem še skladišče. Zgorele so zaloge, polizdelki, stolice in hudo so bili prizadeti tudi stroji.

Videmski gasilci so poklicali na pomoč tudi goriške in obojni so imeli mnogo dela, preden so ogenj pogasili.

Strokovnjaki cenijo, da znaša škoda okoli 10 milijonov lir, ki jo bo poravnala zavarovalnica.

IZ TRČMUNA

V okolici Čedadada, zlasti v hribih, je temperatura prejšnji teden občutno padla, medtem ko je drugod po Furlaniji zrasla. Obenem je spet zapadel sneg. V Čedadu je bilo 10 stopinj pod ničlo, v hribovskih vaseh pa celo 15 in 17 stopinj. Matajurjeva snežna odeja je te dni zares veličastna. Zaradi snega so pa zlasti gorske ceste postale zopet neprehodne. Med njimi je tudi pot, ki so jo pred par leti zgradili vojaki do Trčmuna.

V petkovi noči je prevzela neko domačinko huda slabost. Iz vasi so takoj telefonirali v čedadsko bolnico, naj pošljejo nemudoma rešilni avto, da jo odpelje v bolnico. Ta je koj odpeljal proti Trčmunu, a zaradi zasnežene poti ni prišel dalje kot do Cepletišč. Bolno ženo so morali prenesti iz Trčmuna do Cepletišč nekateri moške in od tu jo je rešilni avto odpeljal v čedadsko bolnico. Tudi ta primer priča, da je človek s svojimi nogami najodpornjša stvar in da ne odpove, dokler je pri močeh.

IZ DREKE

Dreka je zadnja občina Rečanske doline, ki se skoraj vsa razprostira vzdolž meje z Jugoslavijo. Dreka je tudi najmanjša obči-

Števerjan:

ŠE O ZADRUŽNI KLETI

Sredi januarja je bil v Gorici sestanek pripravljalnega odbora za ustanovitev zadružne kleti. Po temeljiti razpravi je bilo soglasno sklenjeno čimprej izdelati osnutek pravilnika bodoče ustanove. Odborniki so se tudi obvezali, da bodo med vinogradniki širili misel o potrebi kleti ter obenem pobirali pristopnice.

Pri nas, na Oslavju in v Štmavru je sicer za to stvar veliko zanimanja, a mnogi se boje, da bo imelo v tej ustanovi preveliko besedo uradništvo in da bodo upravni stroški preveliki. Mnogi so tudi mnenja, da bi zadruga morda bolje uspevala, če bi se omejila samo na vinogradnike iz naše vasi, z Oslavja, iz Pevme in Štmavra. Po našem prav nič ne škoduje, če se vsa zadeva zares temeljito in vsestransko preuči.

Sovodnje:

POSTA IMA TELEFON

Pred kratkim so na sovodenjskem poštne uradu, ki so ga odprli 1. decembra, namestili telefon, ki ima številko 80-14. Urad sprejema tudi brzojavke, ki jih zatem po

Kanalška dolina

na v Beneški Sloveniji, saj šteje komaj 1392 duš. Pri zadnjem ljudskem štetju iz leta 1951 so ugotovili, da je na delu v tujini 349 prebivalcev. Izseljevanje pa je v zadnjih 9 letih trajno raslo, tako da ima naša občina danes sorazmerno največ izseljencev. Od 1392 prebivalcev je bilo leta 1958 v tujini 447 moških in žensk, to je skoraj tretjina prebivalstva.

Dreška občina ima 1328 ha površine, od katere je 86 ha nerodovitne zemlje. Toda tudi ostala zemlja je rodovitna le za davkarijo, ker obdelovalcem ne daje več kot za tri mesece živeža. Razume se, da ni tudi v naši občini niti najmanjše industrije, kar prebivalce naravnost sili da se izseljujejo.

Nekaj zaslužka imajo naši ljudje z gozdom, a še največ dohodka jim vrže mlekarstvo. In še več bi jim ga lahko dajalo, če bi naši kmetovalci imeli kaj razumevanja za zadružništvo.

Pred leti smo imeli v občini kar štiri mlekarne, a niso vse mogle ostati pri življenju, ker jih je davil velik davek. Poleg tega njihovo blago ni bilo dovolj kakovostno. Danes životarita le še dve.

To stanje je hitro izrabil neki videmski konzorcij, ki sedaj kupuje mleko skoro po vseh naših vaseh, a po naravnost sramotno nizki ceni in sicer po 37 lir za liter, medtem ko ga v Vidmu prodaja po 75 lir.

Te posledice si morajo pripisati naši živinorejci le samim sebi, ker se niso znali pravočasno združiti v zadrugo, ki bi morala ustanoviti eno sodobno mlekarino za vso občino. Le tako bi lahko vztrajali v boju za gospodarski obstoj in razvoj ter obenem preprečili sramotno izkoriščevanje.

Toda razmere se še dajo popraviti. Vsi dreški živinorejci bi se morali čimprej združiti v eno samo zadrugo in ustanoviti sodobno mlekarino. Pri tem delu bi jih država gotovo podprla s precejšnjim državnim prispevkom, ki ga predvideva zakon z dne 25. 7. 1952, št. 991.

telefonu oddaja v Gorico. Sosedje z Vrha pa upajo, da bo pismonoša odslej prinašal pošto v vas vsaj dvakrat tedensko, ker mu ni treba več hoditi ponjo v Gorico.

Standrež:

SAMOSTOJEN POŠTNI URAD

Standrežci so z veseljem sprejeli vest, da bo v vasi odprt samostojen poštni urad. Ta ukrep je gotovo potreben, saj se naša vas v zadnjih letih širi na vse strani. Novi urad bo verjetno nameščen v nekem soplehju INA-Casa.

Gorica:

DVE NESRECI ZARADI BROZGE NA ULICAH

Mnoge goriške ulice so še vedno polne snežene brozge, tako da je hoja po cestah prav neprijetna. To velja le za stranske ulice, kot n. pr. ulico Orzoni ter za Placuto.

Hoja je toliko neprijetnejša, ker so te in druge stranske ulice v zadnjem času posuli z gramozom. Razen meščanov, ki stanujejo vzdolž obeh Korzov, kjer so delavci zares temeljito počistili ulice in jih sprali z vodo, so ostali prebivalci tokrat zelo nezadovoljni z mestno občino, ker ni povsod in hitro spravila snega s cest.

Zato ni čudno, da se je te dni zaradi brozge v ulici Orzoni precej hudo ponesrečil 80-letni upokojenec, ko se je odpravil na sprehod. Že v bližini njegovega bivališča se mu je spodrsnilo na zaledenelih tleh. Odpeljati so ga morali v bolnico, kjer so mu ugotovili hud udarec v prsni koš. Zdraviti se bo moral 15 dni.

Dan zatem se je pa na Placuti dogodila še ena in huiša nesreča. Ob padcu si je namreč zlomil zapestje desne roke 46-letni Alojzij Sanabor iz Moše. Tudi njega so odpeljali v bolnišnico, kjer bo moral ostati 30 dni.

POGREBI

Že dolgo nismo imeli v Gorici toliko pogrebov kot v preteklem tednu. Saj jih je bilo na en dan tudi po šest in več.

V petek je iznenada umrl 47-letni vinski trgovec iz ulice Croce Ivan Bric. Zaradi slabosti, ki jo je občutil v petek zjutraj, je ta dan ostal v postelji. Že opoldne na ga je napadla huda vročina, ki ji je podlegel ob 14. uri. Pogreba se je v nedeljo udeležila obilna množica. Po cerkvenem obredu v travniški cerkvi so njegove telesne ostanke zagrebli na mestnem pokopališču.

Ta dan so pokopali tudi znanega goriškega trgovca z urami Alojzija Braunitzerja, ki je umrl v 72. letu starosti.

V soboto pa so v Pevmi položili v družinsko grobnico gospo Nino Fogar, vdovo Cazafura. Mašo zadušnico je v cerkvi Sv. Justa daroval kanonik Velci.

Nadškof dr. Fogar se pogreba sestre ni mogel udeležiti, ker se je v nedeljo pričela sinoda rimske škofije.

Vsem pokojnikom naj sveti večna luč! Sorodnikom pa izrekamo globoko sožalje.

Solkansko polje:

O NAŠIH CESTAH

Cez marsikaj bi se morali pritožiti mi, ki prebivamo v skrajnem severnem kotičku

12 Goriške

Gorice. Danes naj omenimo samo naše ceste. Po zadnjem snegu so postale prava brluzga. Ker županstvo ne poskrbi ob času, da bi se odkidal sneg, je hoja po cestah silno težavna. Posebno s Katarinijevega trga pod uršulinskim zidom je pot že taka, da ji ni para. Brezposelni jo že par let na delovišču razkopavajo in zasipajo, tako da je sedaj res samo razkopana. Delu nagaja tudi vreme, tako da je glavni odhod na Livado in k nam skoraj nemogoč. Gospod župan bi prav storil, če bi si včasih ogledal tudi te predmestne ulice.

INFLUENCA

Zaradi neobičajno hude zime, ki je dosegla tudi 10 stopinj pod ničlo, se je v mestu in tudi na deželi razširila influenza. Pravi jo, da je tokrat milejša kot v zadnjih letih, a ji vendar pripisujejo že tri smrtne primere. Dva sta se pripetila v umobolnici, tretji pa naj bi bil smrt goriškega trgovca Ivana Brica.

Ker je od influence zbolelo precej sodnikov, so v petek na sodnji prekinili razprave. Tudi šolski pouk je oškodovan. Zlasti zato, ker je zbolelo tudi mnogo profesorjev.

Od vseh vasi je najbolj prizadet, kolikor nam je do danes znano, Štmaver. Saj je v tej vasi influenza vrgla v posteljo vsaj po enega člana v vsaki družini.

Jazbine:

LEPA OBLETNICA

Predpreteklo soboto je obhajal v krogu družine 70. rojstni dan domačin Jožef Koršič. K slavlju so mu čestitali mnogi vaščani, saj jih je slavljenec več let zastopal v občinskem svetu. Vse življenje je vestno delal kot naiemnik na cerkveni zemlji in šele v zadnjih letih jo je zmogel odkupiti.

Naj ga Bog ohrani še dolgo let čilega in zdravega.

Tržič:

SPLAVITEV 47.000-TONSKE LADJE

V nedeljo so splavili 47.000 tonsko petrolejsko ladjo Agip Bari, ki so jo zgradili za državno družbo Metanodotti iz Milana. Predsednik vlade Segni se te slovesnosti ni mogel udeležiti, čeprav so splavitev dvakrat preložili, da bi se mu omogočila udeležba. Slovesnosti pa sta se udeležila minister za trgovinsko mornarico in predsednik ENI poslanec Mattei. Novo ladjo je blagoslovil nadškof Ambrosi. Botra ji je bila soproga predsednika vlade ga. Laura Segni.

NOVA INDUSTRIJSKA ŠOLA

Na zadnji seji je pokrajinski odbor med drugim razpravljal o novi industrijski šoli, ki bo zgrajena na vogalu ulic Duca d'Aosta in Rossini. Gradbeno zemljišče, ki meri 20 tisoč kv. m, bo odstopila pokrajina.

Predvidevajo, da bo gradnja stala 450 milijonov lir; za sedaj so pa določili le 200 milijonov. V novi šoli bo prostora za 450 do 500 dijakov, ki se bodo izšolali v elektrotehniki in mehaniki.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Metod Turnšek:

„Kralj Samo in naš prvi vek“

V Celovcu je izšla pred nedavnim nova knjiga našega rodovitnega pesnika in pisatelja Metoda Turnška, in sicer drama v petih dejanjih »Kralj Samo in naš prvi vek«. To je drama v verzih, vsebina pa je zajeta iz časa nastanka prve slovenske države. Dogaja se na naši zemlji, kot na Krnu ob Glini, pri Meglárjeh ob izlivu Ziljice v Ziljo, ravno tako pa v obrskem hringu nekje v kotu med Dravo in Donavo, obenem pa na sorbskem (lužškosrbskem) knežjem dvoru, na ozemlju današnjih Lužičkih Srbov, na cesarskem dvoru v Bizancu in v frankovskem vojnem taboru v bližini kraja Uhošt (Wogatisburg). Ozemlje, na katerem se razvijajo dogodki Turnškove zgodovinske drame, se razteza torej od Baltskega morja do Bizanca in od današnje Srednje Ogrske do Trsta in vrat Italije.

Priznati si moramo, da se giblje Turnškova domišljija na tem velikem prostoru zelo neprisljano in popolnoma prosta vsake skrbi za zgodovinsko točnost; povsod se svobodna dvigne iznad skopih, preskopih zgodovinskih podatkov, nikjer pa jih ne prepre. Če je le mogel, se je držal zgodovine, ni pa je potvarjal. Kljub temu lahko rečemo, da je dejanje popoln plod domišljije, kar je dramati bolj v korist kot v škodo. Dviga jo na poetično raven in kot pesniška stvaritev je gotovo bolj živa in resnična, kakor če bi se bil pisatelj držal samo mršavih zgodovinskih podatkov.

Kljub izredni razsežnosti zgodovinskega prizorišča zapleta in razpleta Turnšek dejanje dokaj logično in zgodovinsko utemeljeno, n. pr. ko pošlje obrski kagan slovenskega knežiča Inka kot svojega poslanca k sorbskemu knezu Drevanu, in podobno, s čimer pisatelj kar izredno lahkotno povezuje daljne kraje in usode. Marsikje so značaji tudi psihološko verjetni in je njihovo ravnanje naravno.

KOT NAPET ROMAN

Tudi tisti, ki ni navdušen za branje dram in posebno še zgodovinskih in v verzih, bo prebral to Turnškovo delo v dušku kot napet roman, če bo le knjigo odprl.

Marsikdo pa bo tudi obžaloval, da je napisana v verzih. To ji namreč daje nekoliko anahronističen nadih, in kar je še večja škoda, napravlja jo zelo težko uprizorljivo. Stvarnemu, modernemu človeku se nekoliko upira misel, da so govorili surovi Obri in preprosti Slovenci v verzih kot operni junaki. Mislim, da bi ta Turnškova drama samo pridobila, če bi bila napisana v krepki, zgoščeni dramski prozi. S kakim veseljem bi jo uprizorjali naši ljudje križem slovenske zemlje kje na prostem, ob srednjeveških cerkvah, kot je repentaborska, ali na travnikih, obdanih od smrečja kot kje na Koroškem, tem bolj, ker primanjkuje ljudskih iger. Tako pa se bo marsikak režiser ustrašil neznaškega bremena, ki ga predstavlja na tisoče in tisoče verzov.

NAJBOLJŠE TURNŠKOVO DELO

Lahko rečemo, da je Turnšek s tem zamudil priložnost, da bi dal Slovincem klasično ljudsko igrjo, ki bi se lahko merila po priljubljenosti z Miklovo

Zalo, po umetniški vrednosti pa bi jo visoko prese-gala. Ne vemo, zakaj se je avtor odločil za stihe; morda pod vplivom tujih in domačih klasičnih vzorov. Prav gotovo pa bi bil bolje storil, če bi se bil držal okusa modernega človeka.

V priznanje Turnšku pa je treba poudariti, da ga odlikuje ustvarjalna domišljija (počeg pridnosti), ki je prava redkost pri današnjih slovenskih literatih in jo zato tembolj cenimo. Vendar se nam zdi, da je ne zna prav disciplinirati oziroma izkoristiti in jo izčrpa za zadostitev nekakih svojih posebnih književnih okusov, namesto da bi ji dal duška v krepkem, povprečnemu bralcu in ljubitelju lepe besede dostopnejšemu izrazu.

Nekoliko moti tudi njegovo črno-belo slikanje. Stari Slovenci in vsi Slovenci sploh so prikazani v idealizirani podobi; polni so plemenitosti in miroljubnosti ter poštenja, medtem ko so Obri in vsi drugi prikazani kot sami krvoloki in lopovi. To se

Obiskujte slovenske prireditve!

prav lepo bere, vendar pa škodi umetniškemu učinku drame, ker sodobni bralec in gledalec pač nista več tako naivna, da bi verjela, kako so se naši predniki cedili od same plemenitosti.

Turnškova pesniška beseda je prijetna in plastična, je pa tu in tam premalo izčiščena.

Kljub takim pomislekom in hibam moramo reči, da je to doslej nedvomno najboljša, najbolj pesniška Turnškova knjiga. Ponekod doseže močan pesniški učinek, kot n. pr. v pogovoru med Inkom in zaljubljenjo obrsko princesinjo. Preveva jo globoka ljubezen do slovenstva, ljubezen, ki je danes le poredko srečamo. Ob branju te Turnškove knjige prevzame bralca ganotje in začuden se vpraša, kako je mogoče, da dandanes kak slovenski pesnik še premore toliko ljubezni do usode našega ubogega rodu in do čiste poezije.

»Kralj Samo in naš prvi vek« je zato pomemben in razveseljiv dogodek na vedno bolj revnem knjižnem trgu izvirnih slovenskih del.

E. Z.

„Sodobna kultura in tehnika“

Pretekli petek zvečer je v Krožku slovenskih izobražencev v Trstu imel zelo uspelo predavanje pisatelj dr. Josip Tavčar. Predavatelj je z zgodovinske perspektive obdelal vprašanje o razmerju med kulturo in tehniko. Poudaril je, da je v starem in srednjem veku vladal med duhovnim in fizičnim svetom globok prepad, ki ga ni bilo mogoče premostiti. Kultura starega in srednjega veka se je razvijala izven fizičnega območja ter je poudarjala absolutno vrednost duhovnih vrednot. Sele v renesančni dobi se prvič pojavi tehnika na bančnem, stavbarskem in pomorskem področju, vendar pa zajame le vrhne plasti prebivalstva. Prvi vidnejši znaki nove dobe nastopijo v Angliji za časa kraljice Viktorije. Takrat začno nastajati industrijski obrati in se javljati novi izumi ter odkritja. Vedno večje plasti prebivalstva so deležne tehničnih pridobitev in življenjska raven se vedno bolj dviga. Prvič v zgodovini se tehnika pojavi kot prvina kulture. Do nastopa industrije, ki je najvidnejši izraz tehnike, se vse spremembe v kulturi vršijo le strogo v duhovnem območju. V novi dobi se pa začenja istovetiti lepo s koristnim ter skuša premostiti prepad, ki loči duhovni od fizičnega sveta. Tehnika je temeljito spremenila naše življenje in pogojila našo kulturo. Civilizacija se je nesluteno razširila, toda na škodo duhovne kulture, ki je postala služkinja tehnike. Posledica takšnega razvoja je, da se je kultura zelo poplitvila. Zdi se pa, da je ta prehodna doba že zaključena. Pred nami so novi časi, ki stavljajo človeštvo pred največjo preizkušnjo. Naloga našega časa je, kako vskladiti fizični svet z duhovnim in obraniti duhovno bistvo nedotaknjeno, ali na kratko rečeno: kako dati fizičnemu svetu duhovno vsebino. To bomo dosegli le, če bomo reševali kulturne probleme tehnike s stališča popolnoma novih vidikov in s sodobnimi prijemi.

Ker je obravnavano vprašanje zelo važno in aktualno, so udeleženci sklenili, da bodo o njem ponovno razpravljali na debatnem večeru, ki ga bo krožec sklical v bližnji prihodnosti.

Prihodnji sestanek KSI je 5. februarja. Na njem bo predaval dr. Stojan Brajša o temi: Pravna ureitev Jugoslavije.

Goldoni v filmu

V kratkem času bomo videli v filmu življenje italijanskega dramatika Karla Goldonija (1707-1793). Sodelovali bodo najboljši filmski igralci De Sica, De Filippo, Mastroianni, Sofia Loren in Ana Magnani. Razvesljivo je, da filmska produkcija vedno bolj zajema zgodovinske in biografske snovi.

Prodoren uspeh SNG iz Ljubljane

Preteklo soboto so nas po daljšem času spet obiskali igralci Drame Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, ki so prikazali v soboto in nedeljo v Avditoriju igrjo »Dvanajst porotnikov« Reginalda Roseja in Horsta Budjehna. Obe predstavi — sobotna večerna in nedeljska popoldanska — sta privabili veliko število gledalcev, ki so docela napolnili dvorano in nagradili ljube goste iz slovenskega središča s prisrčnim in dolgim ploskanjem.

Dokazali so nam, da je slovenska gledališka umetnost na visoki ravni, in nas naravnost očarali s svojo igrjo, čeprav igra zaradi svoje virtuozne tehnike morda ni bila najbolj izbrana za okus tukajšnje občinstva.

Toda bolj kot delo samo, s katerim so prišli gostovat, je važno dejstvo, da so sploh prišli. Naše kulturno življenje je nujno navezano na slovensko središče. Brez take stalne poživljajoče povezave je obsojeno na hiranje. To velja seveda za vse pango kulturnega življenja in ne samo za gledališče. Obiski, kot je bil ta, nam vsaj od časa do časa prinesejo vzdušje živega in kakovostnega umetniškega dela in ustvarjanja, medtem ko so v vseh drugih panogah stiki med nami in Ljubljano bolj ohlapni in neorganski.

Naš list je izvedel v zadnjem času precej obsežne anketo o tem, kako poživiti naše kulturno življenje; in eno najvažnejših zdravil vidi prav v tesnejši povezavi s kulturnim življenjem v Sloveniji. Kulturni obiski in gostovanja od tam dekažejo našim ljudem, da je slovenska kultura živa in kakovostna ter da se na evropski ravni enakovredno uveljavlja med drugimi narodnimi kulturami. In tega zaupanja v življenjsko moč ter bodočnost slovenske

kulture so mnogi naši ljudje najbolj potrebni. Zanje je bil obisk dramske skupine Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane poživljajoča injekcija.

Pasternakovo delo

Ruski pisatelj Boris Pasternak, znan po svojem romanu Doktor Živago, je napisal novo delo, komedijo v štirih dejanjih. Igrali jo bodo letos najprej v Moskvi ob stoletnici agrarno-socialnega odloka carja Aleksandra II., ki je 22 milijonom mužikom, priklenjenim na zemljo, podelil svobodo gibanja. V komediji je glavna oseba kmet-mužik, ki ga gospodar ima za brezčutno in topo bitje, v resnici pa ta mužik po svoji bogati naravi in zmožnosti visoko presega svojega gospodarja. Še preden je kmet z odlokom dobil zunanjo osebo svobodo, je bil že notranje duhovno svoboden; to misel hoče poudariti Pasternak. Obenem je komedija trd opomin vsem režimom, da se svoboda duha ne da ubiti s telesnim suženjstvom.

Delo bo izšlo istočasno tudi v angleščini.

NOVA BOŽANSKA KOMEDIJA

Založnik Mondadori pripravlja novo, veliko izdajo Dantejeve Božanske komedije z ilustracijami. Doslej smo imeli sliko o Dantejevem peklju, vicah in nebesih na podlagi velikih risb umetnika Doréja. Nove ilustracije pa pripravlja italijanski mojster Renato Guttuso. Pravkar je dokončal triinideset velikih podob za pekel. Po nekaterih objavljenih skicah sodeč, se je Guttuso precej odmaknil o Doréjevega realističnega sloga. Predvsem mu gre za množične skupinske slike, podane v bolj modernem slogu.

KROŽEK SLOVENSKEH IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 5. februarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na smpredu je predavanje dr. Stojana Brajša o temi:

PRAVNA UREDITEV JUGOSLAVIJE

— 0 —

TEČAJ ZA STROKOVNE TOLMAČE

V kratkem se bo začel tečaj za strokovne prevajalce in tolmače. Razni strokovnjaki bodo predavali o primerjalnem slovensko-italijanskem izrazoslovju s pravnega, gospodarskega in tehničnega področja. Kdor se namerava udeležiti tečaja, naj se čimprej prijavl v Trstu, ul. Commerciale 5/I., kjer bo vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa potrebna pojasnila.

Pivovarniški ječmen v Furlaniji

Lansko leto so v videmski pokrajini napravili obsežen poskus ter sejali ječmen dveh vrst, kot ga uporabljajo pivovarne. Seme so nabavili iz Nemčije. Poskus se je popolnoma posrečil, ker so na malo rodovitnih zemljah dosegli hektarske donose 25 stotov, na nekaterih parcelah pa celo 35 stotov. Pridelek je vseboval okoli 80% takega zrnja, kot ga potrebujejo pivovarne: te hočejo samo debelozrnat ječmen in zato je potrebno pridelek razbirati. V Nemčiji in na Češkem je na splošno samo 50 do 60% za pivovarne primerne pridelke. Povprečna cena za stot pridelanega ječmena je bila 5.240, najboljši ječmen pa je dosegel tudi ceno 5.570 lir za stot. Pivovarne so bile s pridelkom zadovoljne in zato bodo letos posejale mnogo večje površine s tem ječmenom.

ZUNANJA TRGOVINA S SIROM

V l. 1958 je Italija izvozila okoli 24 milijonov sira, uvozila pa 30 milijonov. Kljub večjemu uvozu je imela zunanja trgovina s sirom poldrugo milijardo lir prebitka, kar pomeni, da so sir dražje prodajali v inozemstvo, kot so ga tam kupovali.

Največ je Italija prodala ovčjega sira (pecorino). V tujino je šlo več kot 7.5 milijonov kg, od katerih so ZDA kupile 84%, ostalo pa države z mnogimi italijanskimi priseljenci. Sledi »parmezan« s približno 6 milijoni kg. Ta sir je v svetu bolj znan od vseh drugih italijanskih vrst, saj skoraj ni države, ki ga ne bi uvažala. Največ ga kupi Francija (26%). Na 3. mestu v izvozu so mehki siri s 8 milijoni kg. Za njimi pridejo provolone in caciocavallo (2.8 milijonov kg na vrsto), fontina in gorgonzola (2.3 milijonov kg).

GOSPODARSTVO

Izbor trt za naše kraje

V zadnjih letih se je jasno izkazalo, da ima naše vinogradništvo zagotovljeno bodočnost, le če bodo vinogradniki pričeli saditi trte žlahtnih sort, ki nam dajo kakovostna vina. Takšna vina se vedno lahko prodajajo po zadovoljivih cenah, medtem ko je za navadna vina iz mešanih starih sort prav malo povpraševanja, zaradi česar je cena vina nizka.

Glede na sorte, primerne in priporočljive za naše kraje, je komisija, ki ji je predsedoval dr. Italo Cosmo, eden najvidnejših italijanskih strokovnjakov za vinogradništvo, ugotovila naslednje.

Od belih sort zavzema prvo mesto tokajec, ki ga lahko sadimo v ravninskih in brdovitih legah. Za tokajcem pride zelen (verduzzo), ki je priporočljiv predvsem za gričaste lege. (Mešanica tokajca in zelene je zelo posrečena žlahtna vrsta vina, ki se tudi kmalu zbistri, medtem ko se tokajec bolj počasi čisti). Tretje mesto zavzema malvazija, ki jo lahko sadiš tako v ravninskih kot v brdnatih legah. Nadaljnja sorta, predvsem za višje lege, je beli burgundec, katerega imenujejo tudi beli pinot. Samo za ravninske lege je priporočljiv rulandec ali sivi pinot (pinot grigio). Za Tržaško pride v poštev še prosek, ki ga precej gojijo tudi v hribovitih krajih okoli Conegliana.

Od rdečih sort sta za vse lege primerna in priporočljiva merlot in kabernet (cabernet franc). V gričastih predelih bi morali gojiti le ti dve rdeči vrsti. V ravnini se jima

lahko pridruži še črni burgundec (pinot nero).

Če bomo omejili izbor trt samo na navedene sorte, bodo naša vina le pridobila na slovesu, ki ga že sedaj imajo.

V naših krajih pa je še mnogo samorodnic ali šmarnic, vendar ne toliko kot v južnem delu videmske pokrajine, kjer je posebno razširjena samorodnica Bacò. Pri nas so precej razširjene tudi sorte clinton, izabela, brand in še nekaj drugih samorodnic, a to vino na splošno ne pride v prodajo, marveč služi le za domače potrebe. Vse te vrste bi morale izginiti in tudi zasebnik bi moral imeti na razpolago kozarec dobrega žlahtnega vina, ne pa tistega iz samorodnic, po katerem tako rada boli glava.

Zmanjkali bodo živinozdravniki!

V Italiji je sedaj le devet vseučilišč z živinozdravniško fakulteto. Nedavno tega so namreč zaradi pomanjkanja slušateljev zaprli tisto v Camerinu. Enaka nevarnost grozi fakulteti v Sassariju, kjer je komaj 10 vpisanih akademikov. V Italiji je danes okrog 500 slušateljev in število pada iz leta v leto. Število nastavljenih profesorjev je domala enako, tako da pride skoraj en profesor na vsakega slušatelja.

Po zrelostnem izpitu dijaki zavijajo nos že ob sami misli, da bi zdravili živino in se večkrat vpišejo v fakultete, ki nudijo malo upanja za takojšnjo zaposlitev, tako da je število brezposelnih izobražencev čedalje večje.

Danes posvečajo v Italiji kakor tudi po ostalem svetu vedno večjo pozornost živinoreji, ker se na splošno dviga potrošnja mesa. Živinoreja pa potrebuje tudi živinozdravnike. Ta poklic je končno tudi donosen, kar je seveda odvisno od znanja in strokovne sposobnosti živinozdravnika.

LETINA SVILODOV

V l. 1959 so v Italiji vzgojili sviloprejkje iz 71.785 unč (po 30 gramov) semen, in sicer 60.017 unč belih križancev (z japonskimi), ostalo pa iz domačih rumenih vrst. Celotni pridelek je znašal 6.854.889 kg svilodov, nekaj tisoč kg manj kot prejšnje leto. Od ene unče semena belih križancev so dobili povprečno 96.43 kg svilodov, pri rumenih pa 90.67. Iz svilodov so dobili približno 1 milijon kg surove svile.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 27. januarja si doblj oz. dal za:

ameriški dolar	618—620 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	73—83 lir
100 francoskih frankov	122—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	142,50—144 lir
pesos	7—8 lir
zlato	702—704 lir

ŽENA IN DOM

Nekaj o pravilni razdelitvi dnevne hrane

Večkrat slišimo, da je naša dnevna hrana nepravilno razdeljena. Posebno z zajtrkom, kakršen je pri nas v navadi, ne moremo biti zadovoljni. Če dnevno potrebne kalorije porazdelimo na 5 obrokov, bi bila pravilna naslednja porazdelitev: zajtrk 25%, dopoldanska malica 10%, kosilo 35%, popoldanska malica 10%, večerja 20%. Če vzamemo za merilo te odstotke in jih primerjamo z našimi navadami, vidimo, da je naš zajtrk preskromen, kosilo preobilno, malice nezadostne ali pa jih sploh nimamo. Količino hrane si torej napačno razdeljujemo, kar ima neugodne posledice tudi na delavno sposobnost.

ZAJTRK — Najbolj grešimo pri zajtrkih. Malo kave in kruha, to je največkrat vse. Ob teh skromnih kalorijah delamo celo jutro. Za dober zajtrk ima prednost črn kruh, ker vsebuje več vitaminov; razen tega pojemo še nekoliko surovega masla, medu, marmelade ali jajce. Zatem popijmo skodelico mleka ali mlečne kave. Zelo priporočljivo je sveže sadje.

KOSILO — Ni več nujno, da je juha prva jed, ki jo pojedimo za kosilo. Namesto nje lahko vzamemo nekaj sadja, zeleno solato ali pa spijemo kozarec sadnega soka. Te jedi vzbujajo tek in vplivajo na naše prebavne organe, da izločajo več prebavnih sokov ter vplivajo na boljše izkoriščanje jedi, ki ji še jemo za kosilo. Glavno jer naj sestavlja beljakovinska živila: meso, ribe, jajca, zatem pripravimo še krompir ter obilo zelenjave, sveže, dušene in v solati.

VEČERJA — Večerja naj bo lahka in pripravljena dovolj zgodaj, da ponoči ne obremenjuje želodca. Če se družinski člani opoldne hranijo zunaj,

pazimo, da nudi večerja čimveč spremembe in obilo vitaminov. Zato segajmo po vseh vrstah zelenjave, jedeh s sadjem, jajcih, mleku itd. Večerja je lahko zdaj topla, drugič mrzla, posebno poleti. Kot pijača je zelo priporočljiv sadni sok.

MALICE — Za malico skrbno izberimo jedi. Zelo osvežujoče je sadje. Pojemo še kosček kruha, namazanega po možnosti s surovim maslom. Kadar pa je le mogoče, si privoščimo za dopoldanske ali popoldanske malice, posebno med delom, skodelico svežega mleka ali jogurta.

Dnevne obroke si moramo razvrstiti glede na delo. Če imamo kosilo pozno popoldne, z delom pa začnemo zgodaj zjutraj, tedaj moramo imeti obilo malico. Če je kosilo pozno, naj bo večerja lahka. Važno je torej, da dnevne kalorije čimbolj pravilno porazdelimo.

NAŠ RECEPT

KOSTANJI S SIRUPOM

500 gr velikih kostanjev, 25 gr masla, 100 gr sladkorja, pol zavitka vanilije, nekaj soli (vse za štiri osebe).

Kostanjem odstranimo debelo skorjo, jih skuhamo in ponovno olupimo. Pri tem moramo paziti, da ostanejo celi. Posebej damo v posodo sladkor z vanilijo, nekaj soli in približno dva kozarca vode, vse skupaj pustimo vreti približno deset minut, dokler ne dobimo iz tega sirup; dodamo še maslo in kostanje ter pustimo, da se nekoliko napijejo.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Zelo odločno so nastopili naši ljudje tudi v Žminju. Tu so orožniki, misleč, da imajo opravka z nezavednim in nekulturnim ljudstvom, kar javno nagovarjali hrvatske volivce, naj glasujejo za listo fašistov. Kmetje so jim pa neustrašno ugovarjali in protestirali. Ko so videli, da se orožniki ne brigajo za zakonske predpise in hočejo delati ljudstvu silo, so se dvignili, da gredo domov. Nastopili so tako bojevitost, da se oboroženi fašisti niso upali jim nasprotovati.

V prerekanju, ki je nastalo, je neki orožnik začel tepsti nekega Žminjca, kateremu so pa rojaki brez obotavljanja takoj priskočili

Istri, tako v Medulinu in Pomeru, kot sem že omenil, nadalje v Vodnjanu, Fažani, Galijani in Sišanu.

V vseh teh krajih so uradne volilne komisije ugodile predlogu črnuhov in tajno glasovanje kratkomalo odpravile. S tem sklepom sicer niso dosegle, da bi naši ljudje iz strahu vsi glasovali za italijanske kandidate, a nam kljub temu silno škodovali. Ogorčen kmetje so namreč v velikem številu zapustili volišče in se vrnili domov in naša kandidatna lista je zaradi nasilja zgubila zelo mnogo glasov.

VOJAŠČINA, KI NE POZNA »ŠALE«

Da bi bila v naših krajih zajamčena popolna volilna svoboda, je načelnik vlade Giolitti odredil, naj 15. maja stoji ob strani oblasti tudi vojaščina, o kateri je tedaj Il Piccolo zapisal, da se z njo ne da »šaliti«. Kako se je naš narod mogel zanašati na pomoč vojakov, so nam pa najočitneje dokazale volitve v Škofijah.

Začeti bi se morale ob 7. uri zjutraj, a volilna komisija se je tudi tu poslužila znane taktike zavlačevanja, da bi se slovenski volivci, zbrani v velikem številu, naveličali in utrudili čakanja in odšli domov. Namesto ob 7. uri se je volilni postopek začel pol ure po poldnevu. Volitve so nekaj časa potekale mirno in po predpisih zakona.

Tedaj se je pa prikazala v vasi skupina oboroženih fašistov iz Milj in Sv. Roka. S samokresi, bodali in bombami v rokah so se postavili pred volišče in nagovarjali kmete, da morajo glasovati za listo Italijanskega narodnega bloka. Obenem so jim s silo jemali naše glasovnice in trgali na kose.

BOMBE V ŠKOFIJAH

Nekateri so se groznji vdali in glasovali za fašiste, večina se je pa uprla in zahtevala, naj se spoštuje zakon. Upali so, da bodo

uspeli, ker je bilo v Škofijah tudi vojaštvo. Pred voliščem je nastal prepir in nered, ki je postajal čedalje večji in hrupnejši. Do 10. ure zvečer so v Škofijah treskale bombe in pokale puške.

Končno je poseglo vmes vojaštvo, ki je štel 15 mož, in branilo fašistom, da vderejo v volilne prostore. Vojaki so tudi streljali in v zmedo, ki je vladala, ranili več volivcev. Ob 11. uri se je vojaška straža konec koncev **vdala fašistovskemu nasilju** ter se umaknila.

Posledica je bila, da so črnuhi takoj vdrl v volilne prostore, v njih zagospodarili, se pravi dejansko odstavili komisijo. Ta je sicer odločno protestirala, a ni dosegla ničesar. Vdala se je nasilju, kakor se je bilo vojaštvo. Črnuhi so zdaj na volišču delali, kar jih je bilo volja.

Taka je bila po zaslugi črne gospode iz Milj in Sv. Roka volilna svoboda 15. maja 1921 v slovenskih Škofijah.

ISTRSKI POŠTNI URADNIKI

Vojaštvo, poslano v Škofije, da brani zakon, ni bilo torej sposobno zaščititi niti uradne volilne komisije, temveč je pred fašisti, se pravi pred zasebniki, kratkomalo **kapituliralo**. Že to samo dejstvo nam razodeva, kako je v tedanji »demokratski in liberalni Italiji« državna oblast vidno razpadala ter polagoma prehajala v roke črnosrajčnikov.

Če se že vojaki niso več upali, se postaviti do kraja po robu drznemu nasilju črnuhov, si lahko mislimo, kako so se jih bali in kako so jim bili poslušni zastopniki drugih državnih oblastev in uradov. V dokaz naj omenim sramotno ravnanje istrskih poštних uradnikov in uradnic za časa volitev 1. 1921.

Najbolj čitani list med hrvatskim ljudstvom v Istri je bil tedaj tednik Pučki prijatelj. Kmetje so prejeli iz njega pouk o volitvah in se vestno držali njegovih navodil. Ker je imel velik vpliv na volivce, so si fašisti izmislili in izvedli naslednjo goljufijo.

(Nadaljevanje)

73. Dr. E. BESEDNJAK

na pomoč. Tako je nastal velik pretep. Na eni strani so stali fašisti in orožniki, na drugi Žminjci, ki se niso dali izzivati, poniževati in brez razloga mlatiti od tujcev na lastni zemlji.

VSILJENO JAVNO GLASOVANJE

Fašistom tajno glasovanje seve ni bilo pogodu, ker je z njim naše ljudstvo lahko v celici **svobodno volilo** kandidate svoje krvi. Povsem drugačen pa je bil položaj, kjer se je črnosrajčnikom posrečilo izsiliti v zakonu prepovedano javno glasovanje. Tu so namreč fašisti natančno ugotovili, kdo jim je nasproten ter se lahko nad njim na razne načine **maščevali**. Socialno odvisni in bojazljivi ljudje so se čestokrat hoteli izogniti morebitnim neprijetnim posledicam in raje glasovali, čeprav proti svojemu prepričanju, za listo Italijanskega bloka.

Protipostavnega javnega glasovanja fašisti pa niso mogli izsiliti povsod, temveč le tam, kjer so v uradni volilni komisiji imeli večino krivični brezvestneži, pripravljeni se poslužiti vsakega, tudi zločinskega sredstva zoper osovražene Slovence. To je bilo zlasti v Južni

Kakšen užitek je bil vzeti v roke velik vroč krompir in ga prekladati iz dlani v dlan, dokler se ni toliko ohladil, da smo ga lahko pojedli! Mislim, da ni krompirja nihče lupil, prvič zaradi naglice, drugič pa zaradi tega, ker se nam je zdelo škoda celo za tistih nekaj gramov sočnega krompirja, ki bi bili šli z lupinami v izgubo.

Včasih smo si skuhati iz razrezanega krompirja, skorij, korenja, katerega tudi ni manjkalo v Wildparku, in iz prežganja, margarine ter celo koščkov klobas imenitno »mineštro«, ki nas je še prav posebno poživila in nam povzdignila moralo. Mislim, da se je vsak med nami ob taki priložnosti vprašal, kako da ni že prej kdaj odkril, kako imenitna jed je krompir in kakšne sijajne mineštre se dajo skuhati iz takih preprostih dodatkov. Na tistem smo sklenili, da si bomo tudi pozneje v svobodi večkrat skuhati tako imenitno jed.

Naš kapo Močala se je delal, da nič ne vidi in ne sliši, toda tudi on je imel organizirane svoje Poljake, da so kradli in kuhali za njega. Ni imel zaman takega trebuha. Še posebno rad pa se je odzval, če so ga povabili na »kosilo« ali »večerjo« za grm njegovi rojaki duhovniki.

Opoldne in zvečer smo se vračali v taborišče z nabuhlimi žepi, a še rajši smo skrivali krompir za srajco, v hlače ali kamor koli se je dalo. Na vseh blokkih je tiste jesenske večere nad vse prijetno dišalo po praženem krompirju, kajti tam smo imeli čas, da smo ga tudi cvrli na margarinu in ga pripravljali po vseh pravih kuharske umetnosti. Seveda pa si je bilo treba preskrbeti tudi kurjavo. S tem pa je bilo precej težav. Les smo morali namreč tudi pritihočiti iz Wildparka ali s plantaže, bilo pa ga je teže skriti kot krompir. Navadno smo si vtaknili daljšo paleno ali suho vejo za srajco, da nam je segalo od vratu

V DACHAUSKIH BLOKIH

117

E. Z.

do srede hlačnice. Hodili smo prav na trdo in neokretno, pri tem pa vendar toliko previdno, da se nismo izdali. Takšni smo se najrajši spravili na sredo tristopov, da smo manj padli v oči stražam. Vendar so te vedno spet koga odkrile in ga premlatile, da je krompir kar letel od njega, ali pa jih je dobil s polenom, ki ga je sam pritihočal do taboriščnih vrat. Toda s tem niso nikogar prestrašili. Tatvine krompirja so huje kaznovali na kraju tatvine same kot pa, če so odkrili krivca s polnimi žepi pri vходу v taborišče, kjer so nas včasih pretepavali. Navadno je bilo vse opravljeno z nekaj krepkimi zaušnicami in brcami, da psovki niti ne omenjam. Za te se še zmenili nismo več.

Eno samo polence je bilo seveda premalo za kuhanje večerje, zato smo morali vsaj trije zložiti skupaj svoje pritihočalne kose lesa. Tudi v tem primeru se je obnesla organizirana skupnost. Če so kateremu zaplenili les, sta ga srečno pritihočala v taborišče vsaj druga dva in misel, da kljub vsemu le ne bo ob ponvo slastnega pečenega krompirja, je bila tudi pretepenemu v veliko tolažbo. Pri peči so se potem vneli prepri, ker je bilo potrebno precej časa, preden so se vsi zvrstili pri njej s svojimi ponvicami. Francozi, Belgijci in drugi »zahodnjaki« so nas oblegali in ponujali zamenjalno kupčijo za krompir in marsikoga je res zamikala cigareta ali čokolada, da je zamenjal krompir za tiste dobrote iz paketov.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Jugoslavija kuje svojo nogometno reprezentanco

Nastopi jugoslovanskega državnega nogometnega moštva v zadnjih časih niso bili kdovekako dobri. Kljub temu so se »plavi« uvrstili v četrtfinale pokala evropskih narodov (Madžari so že izločeni) in imajo ob enem največ možnosti, da osvojijo prvo mesto v olimpijskem tekmovanju.

CILJ: STALNO MOSTVO

Jugoslavija je zlasti v dobi med leti 1952 in 1954 imela vrsto nogometašev evropske vrednosti, kakršni so bili: Beara, Stanković, Horvat, Crnković, Mitić, Čajkovski, Boškov, Ognjanov, Bobek, Zebec, Miliutinović itd. Ti so sestavljali znano olimpijsko moštvo, ki je jugoslovanskemu nogometu doslej izvajalo največ zmag in uspehov. Beara, Čajkovski, Boškov, Vukas in Zebec so igrali celo v evropskem predstavnstvu. Olimpijskega moštva zdaj ni več in sedanja ekipa je tudi opustila prejšnjo četverokotno igro.

Na mesto starejših so stopili mladi nogometaši, ki so sicer nadarjeni, a nimajo zadostnih izkušenj in prekaljenosti. Priznati je treba, da Jugoslavija nima še mojštrov, kakršni so bili Mitić, Bobek, Čajkovski in Vukas. Vaditelji se zato trudijo, kako sestaviti novo, enovito, vibrano in zlasti stalno ekipo, ki bo uspešno branila čast jugoslovanskega nogometa, in mesto, ki so si ga priborili starejši igralci.

Težnja, da se po možnosti sestavi čimbolj stalna reprezentanca, ni nova. Takšna so bila n. pr. nekdanje avstrijsko moštvo — Wunderteam Huga Meisla —, italijansko predstavnstvo, ki je pod vodstvom Vittoria Pozza dvakrat zaporedoma osvojilo svetovni pokal, in še pred nekaj leti madžarsko moštvo Puskasa in Kocsisa. Sestave teh moštev se niso spreminjale, razen v skrajni potrebi, tako da so ekipe postale čvrsta skupnost z lastnim slogom igre.

DVOJNA POT

Komisija, ki ima nalogo, da pripravi državno moštvo, mora trenutno delati v dvojni smeri: sestaviti

mora A reprezentanco in ekipo, ki bo nastopila v olimpijskih igrah. To se dogaja, ker je bilo določeno, da v olimpijskih enajstoricah ne smejo igrati nogometaši, ki so nastopili v tekmah za svetovno prvenstvo na švedskem. Komisija je kljub temu mnenja, naj bi temelj stalne ekipe sestavljali mladi igralci, katerim bi pridružili nekaj najboljših starih nogometašev. To moštvo bi moralo pričeti s temeljitejšimi pripravami šele po letošnjem olimpijskem

Od 1. januarja 1959 do dnešes je Jugoslavija odigrala 12 tekem. Dosegla je 6 zmag, 4 neodločene izide in bila dvakrat poražena. Zabila je 28 golov in prejela 14. Izidi: z Madžarsko v Budimpešti 0:4 in v Beogradu 2:4, s Švico v Bazlu 5:1, z Bolgarijo v Beogradu 2:0 in v Sofiji 1:1, z Izraelom v Tel Avivu 2:2, z Grčijo v Beogradu 4:0, z Zah. Nemčijo v Hannoveru 1:1, v Casablanci z Marokom 5:0, v Tunisu z Tunizijo 5:1 ter z ZAR v Kairu 1:0 in 0:0 v Aleksandriji.

tekmovanju, a bi vseeno imelo dovolj časa, da se pripravi na tekmovanje za svetovno prvenstvo v Čileju leta 1962.

Ta načrt so Jugoslovani sicer začeli že delno izvajati, saj smo videli, da so kljub važnosti nekaterih tekmovanj vendar pomladili državno moštvo. Tako sta v srečanju z Bolgarijo nastopila Galić in Mihajlović, v srečanju z Madžarsko pa Šoškić, Miladinović, Djurković in Bena.

Od srečanja z Madžarsko v Budimpešti je minilo precej časa. Če primerjamo tedanjo enajstoroico z moštvom, ki je igralo proti Bolgariji in Nemčiji, ugotovimo velike spremembe, ki kažejo, da moštvo zasluži zupanje.

Tudi srečanja v Afriki so pokazala, da morajo sestavljalci ekipe brez oklevanja vključiti mlade moči v širši izbor kandidatov. Moč sodobnega nogometa je v skupnosti, v igri vseh članov. To je zdaj za Jugoslavijo zelo važno, ker ni več Vukasov, Bobekov in Mitićev, ki so lahko sami odločili izid tekme.

POMANJKLJIVE PRIPRAVE

Mnogi tuji opazovalci se čestokrat sprašujejo, zakaj »plavi« odpovedujejo v odločilnih trenutkih, in sicer prav tedaj, ko je treba potrditi svojo vrednost. Na tekmovanjih za svetovno prvenstvo je Jugoslavija prišla največ do četrtfinala, čeprav so zanj nastopili izredni igralci. Eden osnovnih vzrokov je, če se omejimo na obdobje med leti 1952 in 1958, da je Jugoslavija imela sicer odlične posameznike, ne pa čvrste stalne ekipe. Važen vzrok je tudi pomanjkljiva telesna pripravljenost, zaradi česar nogometaši ne morejo vzdržati na tako napornih tekmovanjih, kot so srečanja za svetovno prvenstvo.

Ob koncu še omenimo, kaj sodijo tujci o jugoslovanskem nogometu. Evropski strokovnjaki so mnenja, da bi bilo letos treba postaviti Jugoslavijo na 6. mesto lestvice evropskih moštev, in sicer za Madžarsko, Francijo, Španijo, Švedsko in Zahodno Nemčijo in pred ZSSR, ČSR, Škotsko, Bolgarijo, Anglijo itd.

d. t.

Od športa do športa

Italijana Monti-Alvera sta v Cortini d'Ampezzo že četrtič zaporedoma osvojila naslov svetovnega prvaka v bobu-2. Norvežan Johannesson pa je v Oslu osvojil naslov evropskega prvaka v drsanju. Madžara Berzika so proglasili za najboljšega evropskega igralca v namiznem tenisu. Na drugem oziroma tretjem mestu sta Madžar Sido in Jugoslovčan Harangozo. Najboljši igralci sta Madžarka Koczian in Angležinja Hayden. Na lestvici posameznih držav je na prvem mestu Madžarska, sledijo Švedska, Jugoslavija, ČSR in ZSSR (moški) ter Anglija in ČSR (ženske).

Se isto noč so zdravniki truplo balzimirali. Poslužili so se novega načina s tem, da so vbrizgali parafin v mrtvečeve žile. Toda novi poskus se ni obnesel in truplo se je tako napelo, da so se celo lica zabuhnila in da ga ni bilo več mogoče spoznati.

Kakor da se še truplo upira novotarijam. Iznakaženo telo cesarja Franca Jožefa so brž zabili v krsto. Dvorski svet je sklenil, da bo pogreb že naslednji dan. Mrtvi cesar jim je bil še samo v napotje...

V grob pradedov

Mrk zimski dan je zasinil nad donavsko prestolnico, ko so se gnetle po pločnikih dunajskih ulic množice meščanov. Raz oken in balkonov so se vile dolge črne zastave. Ulične svetilke, ovite v črne trakove, so močno brlele v vlažno meglo. Enakomerno udarjanje na bobne je turobno spremljalo počasne korake mrtvaškega sprevoda, ki se je vil z dvora v katedralo Sv. Stefana. Ko so pokopavali cesarja, so polagali v grob tudi staro Avstrijo. Tak občutek je obhajal Dunajčane, ki so zamišljeni stali ob hišah in molčali. Prirojena prešernost jih je minila. Le tu pa tam si čul kako pritaženo pripombo. Vsem se je zdelo, da so priča velikega dogodka. Zvonovi niso zvonili, le s Kahlenberga je v presledkih odmeval odjek topovskega strela.

Na bojiščih se mu je pridruževalo stotero bobnanje, ki je kakor iz silne daljine komaj zaznatno zlovesče golčalo.

Osem črnih vrancev je vleklo lafeto, na kateri je ležala krsta z mrtvim cesarjem.

116

V SONCU IN SENCI

(Usoda Habsburžanov)

RADO BEDNARIK

Pred krsto je na črnem konju jezdit visok vitez, odet v črno oklepje s cesarskim praporom v železnih rokavicah. Kdo je? Nihče ne ve odgovora. Črna krinka mu namreč pokriva lice.

Vsi pogrebci se vozijo v kočijah do stolnice, kjer čaka kardinal Piffel v spremstvu črnooblečenega kapitlja za mrtvaške obrede. Vstop je dovoljen samo dvoru, tujim princem in diplomatskemu zboru.

Pred cerkvijo se zbirajo generali s perjanicami na klobukih in se uvrščajo stotnije vojakov, od vsake vrste orožja po ena.

Čez dobro uro je obred pri kraju, sedaj gredo vsi peš proti kapucinski cerkvi, h grobnici habsburških pradedov.

Nad vsem dolгим sprevodom se visoko odraža postava edinega jezdeca, črnega viteza na črnem konju.

»Smrt jezdi v sprevodu«, reče nekdo iz med gledalcev.

»Ne, podoba naše usode«, pripomni drugi.

»Da, usoda Avstrije«, vzdihne tretji, ko jezdi mimo črni železni vitez. Za krsto koraka kot prvi novi cesar Karel. Je v civilni obleki, cilindar drži v levi roki, z desno pa vodi štiriletnega fantiča, prestolonasled-

nika Otona. Deček se radovedno ozira in sprašuje mater na desni, cesarico Zito. Dolg temen pajčolan pokriva njeno veliko postavo.

Množica zre nanjo in se sprašuje sama pri sebi, ali bo novi vladar prinesel mir in vrnil stare čase, ko je vse teklo po izhodbah stopinjah. Ali pa bo morda z novim cesarjem prišel konec vsega?

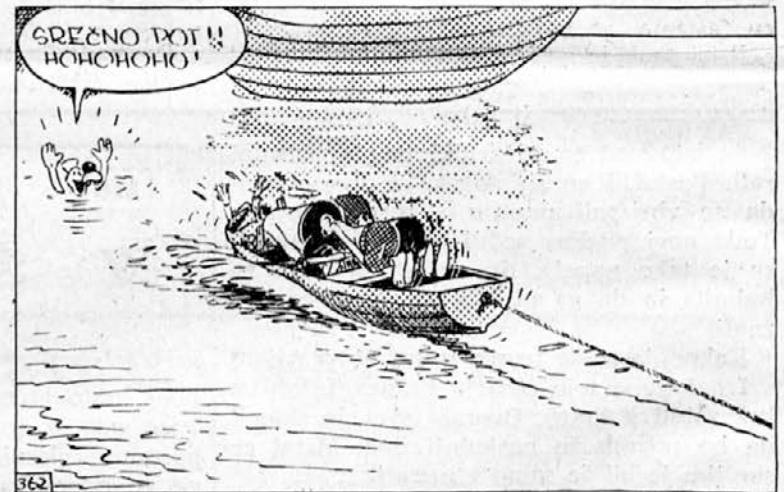
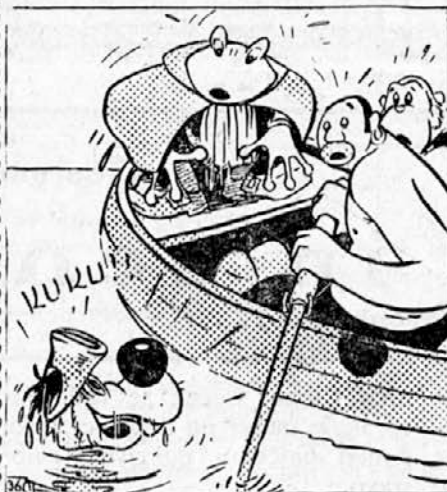
Za cesarsko dvojico stopajo trije kralji: bavarski, saški in Ferdinand bolgarski. Njim sledi sam in ohol nemški kronprinc. Skoro mrzlo gledajo nanj Dunajčani in vojaki, ki dvignejo predse puške v pozdrav.

Nadvojvodi, ministri, ogrski magnati, poslanci in veljaki stopajo v gosti gneči. Za njimi prihajajo častniki vseh edinic, ki so službe prosti. Pozna se jim, zlasti nižjim, da prihajajo z bojišč. Zamišljeni korakajo v zlikanih uniformah.

Glej, med njimi tudi trojica znancev. C. kr. nadporočnik, poznejši ravnatelj Pavšič iz Gorice, na levi sanitetski častnik Karadžić iz Srema, na drugi strani pa praporščak Jakil iz Rupe. Trije južni bratje so se znašli na cesarjevem pogrebu, kot da so tudi oni pozvani za priče smrtnim sencam.

(Dalje)

31

za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

Iz Gorice

Obvestilo šolnikom

Odbor Sindikata slovenskih šolnikov v Gorici obvešča svoje člane, da se je zaradi bolezni prenesel občni zbor na dan 10. februarja, ob štirih popoldne v društvenih prostorih. Ostalo velja, kot je v vabilih.

Odbor

Obvestilo kmetovalcem

Pred dnevi je bil v Gorici sestanek odbora za kmetijstvo, na katerem je nadzornik dr. Marsano poročal o stanju kmetijstva v pokrajini, zlasti o zboljšanju posestev. Omenil je tudi, da je država nakazala goriški pokrajini 35 milijonov lir podpore za razna izboljševalna dela na kmečkih posestvih. Doslej je nadzorništvo odobrilo 127 prošelj, štiri pa zavrnilo. Za ta dela bodo omenjeni kmetovalci potrošili 41,5 milijona lir, od katerih bodo 26,8 milijona prejeli od države.

Na razpolago je sedaj še nekaj nad 8 milijonov. Zato je odbor podaljšal do 31. t. m. rok, v katerem se lahko vložijo prošnja za prispevek. Kogar to zanima, naj vložijo čimprej prošnjo pri Kmetijskem nadzorništvu v Gorici, ul. Duca l'Aosta, kjer dobi tudi žaželena pojasnila.

VESEL DOGODEK

Dr. Rožici in Miru Lojku v Gorici se je preteklo sredo rodil sinček, ki sta mu dala ime Aleš. K veselmu dogodku jima prijatelji in znanci pristrčno čestitajo.

Ravnateljstvo nižje srednje šole v Gorici javlja, da bo v nedeljo, 31. januarja, roditeljski sestanek, in sicer ob 10.30 v šolskih prostorih v ul. Randaccio 10. Vabljeni so starši in vzgojitelji dijakov.

ZA BISTRE GLAVE — REŠITVE

Vstavljalnica — Zanimivo je, da ljudje, ki govorijo, kar mislijo, vedno mislijo neprijetne reči.

Bistri Janezek — Janez napolni z vinom najprej 4-litrski vrč in ga prelije v 9-litrski. Ko prelije v tretje, je 9-litrski vrč poln, v 4-litrskem pa ostanejo še trije litri vina. Zdaj vlije Janezek vino iz 9-litrskega vrča nazaj v sod, v vrč pa zlije preostale tri litre iz malega vrča. Nato napolni še enkrat 4-litrski vrč in zlije vino k trem litrom v velikem vrču.

V soboto, 30. januarja, ob 21. uri na stallonu Prvi maj, Vrdelska cesta 7

PLES GLASBENE MATICE

Igra orkester RTV iz Ljubljane pod vodstvom Bojana Adamiča. Vabila so na razpolago v Tržaški knjigarni, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 61-792, kjer se lahko tudi rezervirajo mize.

V nedeljo, 31. januarja, ob 21. uri v Avditoriju REVIJA ZABAVNE GLASBE IN POPEVK pri kateri sodelujejo

ORKESTER pod vodstvom B. ADAMIČA

in priznani pevci: Marjanca Držaj, Betty Jurkovič, Marko Novosel, Mojmir Sepe. Vabila so na razpolago v Tržaški knjigarni ter dve uri pred pričetkom prireditve v ulici Roma 15/II.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

Telefon 29-477